مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
دفتر مطالعات اقتصادی
مسلسل: ۲۲۰۳۹ ثبت: ۴۱۳ آبان ۱۴۰۵

اظهارنظر کارشناسی درباره «لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان»

تاریـــخ انتشـــار: ۱۴۰۵/۰۸/۲۳
Publish Date : 2026/11/14

عنوان: اظهارنظر کارشناسي درباره «لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان»

تهیه و تدوین (Author): حسین هرورانی

واژه‌های کلیدی: تجارت ترجیحی، سلطنت عمان، تعرفه‌های گمرکی، قواعد مبدأ

ناشـر: مرکز پژوهش‌های مجلس شـورای اسلامی

DOI: https://doi.org/10.22034/mrc.report.22039

Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_12064.html

Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

شماره مسلسل: ۲۰۲۳۹
کد موضـوعی: ۲۲۰
دوره دوازدهم ـ سال سوم
ثبت: ۴۱۳

عنوان: اظهارنظر کارشناسي درباره «لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامي ایران و دولت سلطنت عمان»

نوع گـزارش: طرح/ لایحه ■، نظارتی □، راهبردی □، پیش‌نویس قانونی □

نام دفتر: مطالعات اقتصادي (گروه بازرگاني)

اظهارنظرکنندگان: محمد آدمی (دفتر حقوقی)، محمدتقی ملائی (دفتر انرژی، صنعت و معدن)

ناظر علمی: سیدمهدی بنی‌طبا

گرافیک و صفحه آرایی: نفیسه حاجی‌صفری

ویراستارادبی: زهرا کریمی

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۵/۰۸/۰۱

نمایه در پایگاه مرکز اطلاعاتی علمی جهاد دانشگاهی (SID)، پایگاه مجلات تخصصی نور (Noor Mags)

فهرست مطالب

چکیده ۶

خلاصه مدیریتی ۷

۱. مقدمه ۹

۲. موضوع لایحه ۱۱

۳. پیشینه قانونی انعقاد موافقت‌نامه‌های تجارت ترجیحی میان ایران و سایر کشورها (کشورهای دارای موافقت‌نامه ترجیحی با ایران) ۱۵

۴. نگاهی به پیشینه قانونی انعقاد توافق‌نامه دوجانبه با عمان ۱۶

۵. نکاتی در خصوص کلیات مفاد موافقت‌نامه ۱۷

۶. ارزیابی حقوقی و انطباق‌سنجی لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی ایران و عمان با تأکید بر ایرادات پیوست‌ها، تشریفات اصلاحی و حل و فصل اختلافات ۱۸

۷. نتیجه‌گیری و اظهارنظر کارشناسی در خصوص لایحه ۱۹

منابع و مآخذ ۲۳

فهرست جداول

جدول ۱. خلاصه اظهارنظر کارشناسی راجع به ماده‌واحده و تبصره لایحه ۲۲

جدول ۲. اظهارنظر کارشناسی راجع به ماده‌واحده و تبصره لایحه ۲۲

اظهارنظر کارشناسی درباره «لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان»

چکیده

این لایحه با هدف تقویت همگرایی اقتصادی منطقه‌ای، توسعه مبادلات تجاری دوجانبه و کاهش و حذف نظام‌مند تعرفه‌ها و عوارض گمرکی میان جمهوری اسلامی ایران و سلطنت عمان تنظیم شده و بیش از آنکه صرفاً یک ابزار تعرفه‌ای باشد، راهکاری راهبردی برای تنوع‌بخشی به مبادی لجستیکی و مالی کشور در برابر آسیب‌پذیری‌های تمرکز تجارت بر امارات است. طرفین با مبادله فهرست‌های ترجیحات تعرفه‌ای (شامل ۴۱۸ ردیف اعطایی عمان و ۲۹۲ ردیف اعطایی ایران در دو سطح معافیت کامل و تخفیف ۵۰ درصدی) متعهد به تسهیل دسترسی متقابل به بازارها، رفع موانع غیرتعرفه‌ای و اعطای رفتار برابر براساس اصول تجاری شده‌اند. ساختار موافقت‌نامه مشتمل بر مقدمه، ۲۳ ماده و دو

پیوست تعرفه‌ای است که موضوعاتی نظیر قواعد مبدأ، تشریفات گمرکی، بازنگری دوره‌ای (ماده (۲۱)) و ترتیبات اجرایی را در بر می‌گیرد. هرچند موافقت‌نامه پس از طی تشریفات قانونی لازم‌الاجرا می‌شود، اما تصویب نهایی آن منوط به الحاق پیوست‌های تعرفه‌ای به مجلس، حفظ تشریفات تقنینی اصلاحات و رفع ابهام سازوکار داوری بوده؛ اقدام‌هایی که به‌منظور صیانت از حق نظارت مجلس و انطباق کامل با قانون اساسی ضروری است. با اجرای صحیح و مشروط این موافقت‌نامه، انتظار می‌رود حجم تجارت دوجانبه و صادرات کالاهای با ارزش‌افزوده بالاتر ارتقا یابد؛ هرچند تحقق اهداف کلان تجاری مستلزم رفع موانع غیرتعرفه‌ای، توسعه خطوط منظم حمل‌ونقل دریایی و تسهیل تبادلات بانکی خواهد بود.

خلاصه مدیریتی

بیان /شرح مسئله

هدف این گزارش، ارزیابی کارشناسی لایحه «موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان» است. بررسی کلیات و اهداف مندرج در مقدمه و ماده (۱) نشان می‌دهد که محور اصلی آن، ترغیب و توسعه تجارت کالا از طریق مبادله ترجیحات تجاری، کاهش و حذف تعرفه‌ها، عوارض گمرکی و شبه‌تعرفه‌ای، رفع موانع غیرتعرفه‌ای و اعطای رفتار برابر براساس اصول عدم تبعیض بوده؛ شالوده‌ای که بر ایجاد تنوع در مبادلات دوجانبه و فراهم‌سازی محیطی امن‌تر و قابل‌پیش‌بینی برای فعالان اقتصادی استوار است. مروری بر داده‌های کلان تجاری (مجموع مبادلات ۱۸/۲۴ میلیارد دلاری با مازاد مثبت ۵/۴۲ میلیارد دلار به نفع ایران) و برتری کمّی و کیفی امتیازات دریافتی (۴۱۸ ردیف در برابر ۲۹۲ ردیف)، ظرفیت چشمگیر این موافقت‌نامه در تقویت جایگاه صادراتی ایران و کاهش وابستگی به کانال‌های مالی و لجستیکی امارات را نشان می‌دهد. براساس ارزیابی حقوقی، تصویب لایحه صرفاً با رویکرد «موافقت به‌شرط اصلاح» توصیه می‌شود؛ بدین معنا که الحاق رسمی پیوست‌های تعرفه‌ای به مجلس، اصلاح بند «۴» مواد (۱۸) و (۲۱) جهت الزام به طی تشریفات تقنینی در هرگونه بازنگری، رفع ابهام بند «۴» ماده (۲۰) پیرامون سازوکار داوری و اجرای آزمایشی دوساله به‌عنوان پیش‌شرط استمرار موافقت‌نامه، از جمله ملاحظات ضروری این تصویب محسوب می‌شوند.

نقاط قوت و ضعف طرح یا لایحه

انعقاد این موافقت‌نامه چارچوبی حقوقی و نهادی برای تسهیل همکاری‌ها فراهم کرده و هم‌زمان بستری مشوق برای انتقال تدریجی کارکردهای ترانزیتی و مالی از دبی به بنادر راهبردی عمان (صحار، دقم و صلاله) به‌عنوان کانون جایگزین مطمئن بازصادرات و تسویه مالی ایجاد می‌کند. تجارب پیشین و روند مبادلات تجاری دو کشور نشان می‌دهد که سازوکارهای صرفاً حقوقی و مشوق‌های تعرفه‌ای به‌تنهایی تکافوی جهش تجاری را نمی‌دهند و تحقق اهداف مستلزم لحاظ الزامات زیرساختی و تحلیل شاخص‌های بنیادین نظیر درجه اکمال تجاری و شاخص‌های پتانسیل و شدت تجارت دوجانبه است. دستاورد واقعی این لایحه منوط به آن است که فراتر از تشریفات اداری، به تحول در ساختار مبادلات و رفع موانع عینی بینجامد؛ در غیر این صورت و بدون رفع ایرادات حقوقی سه‌گانه و اجرای سخت‌گیرانه قواعد مبدأ، منافع اقتصادی چندانی از محل اجرای آن حاصل نخواهد شد.

■ پیشنهادهای تقنینی (اصلاح ماده‌واحده و تبصره)

– **مشروط‌سازی تصویب به الحاق رسمی جداول:** تصویب ماده‌واحده منوط به ارائه رسمی جداول پیوست تعرفه‌ای (۴۱۸ ردیف عمان و ۲۹۲ ردیف ایران) از سوی دولت به مجلس شده تا شمول جزء لاینفک معاهده محقق شود.

– **الزام به تشریفات تقنینی در بازنگری‌ها:** در متن مصوبه تصریح شود که هرگونه اصلاح یا تغییر در فهرست پیوست‌ها و حقوق گمرکی موضوع بند «۴» مواد (۱۸) و (۲۱) موافقت‌نامه، نافی اصول (۷۷) و (۱۲۵) قانون اساسی نبوده و صرفاً پس از تصویب مجلس شورای اسلامی لازم‌الاجرا خواهد بود.

– **تعیین تکلیف سازوکار داوری:** پذیرش داوری موضوع بند «۴» ماده (۲۰) منوط به رعایت صریح اصل (۱۳۹) قانون اساسی و عدم ارجاع به داوران با تابعیت کشورهای فاقد روابط دیپلماتیک با جمهوری اسلامی ایران شود.

■ پیشنهادهای سیاستی و نظارتی (تکالیف دستگاه‌های اجرایی)

– **اجرای آزمایشی دوساله و ارزیابی تراز منافع:** تداوم موافقت‌نامه پس از ۲ سال منوط به ارائه گزارش جامع ارزیابی آثار تجاری توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت به کمیسیون اقتصادی مجلس شود.

- **بهره‌برداری هدفمند از بازنگری ماده (۲۱) برای صادرات قابلیت پایه:** وزارت صمت مکلف شود در مذاکرات کمیته مشترک، با استفاده از ظرفیت بازنگری، اقلام با فناوری و پیچیدگی اقتصادی بالاتر (محصولات دانش‌بنیان، دارویی و ماشین‌آلات صنعتی دارای مزیت رقابتی در بازار عمان) را جایگزین و مکمل صادرات منبع‌محور فعلی نماید.
- **سخت‌گیری سامانه‌ای در قواعد مبدأ:** گمرک جمهوری اسلامی ایران مکلف شود سازوکار صحه‌گذاری الکترونیکی گواهی مبدأ (مواد ۵ و ۹) را جهت جلوگیری از نفوذ کالاهای کشورهای ثالث از طریق بازصادرات بنادر عمان مستقر سازد.

۱. مقدمه

یکی از ویژگی‌های اصلی اقتصاد جهانی، رقابت روزافزون کشورها برای یافتن بازارهای جدید از طریق یکپارچگی اقتصاد جهانی، تشکیل بلوک‌ها و اتحادیه‌های منطقه‌ای در قالب قراردادهای همکاری‌های دو یا چندجانبه تجارت آزاد یا ترجیحی است. به لحاظ نظری، تجارت با تکیه بر مزیت نسبی، امکان مصرف بالاتر از منحنی امکانات تولید و کسب مطلوبیت بیشتر را فراهم می‌آورد. البته توجه به مواردی از قبیل کارشناسی صحیح در دریافت و اعطای امتیاز، ایجاد فضای مناسب تولید و افزایش توان رقابتی امری ضروری است. بنابراین، پیش‌نیاز تجارت ترجیحی، اتخاذ استراتژی مشخص در خصوص تقویت بخش‌های خاصی از اقتصاد ملی در جهت رقابت‌پذیری در دوره زمانی معین در سطح بین‌المللی است. البته توجه به ظرفیت‌های رقابتی کشور، دسترسی به تکنولوژی و مواد اولیه مناسب و در نظر گرفتن سایر متغیرهای کلان اقتصادی مانند نرخ ارز، نرخ تورم و فضای کسب‌وکار ضرورت دارد.

علاوه‌بر این، تحولات ژئوپلیتیکی سال‌های اخیر در سطح منطقه و افزایش آسیب‌پذیری و ریسک‌های ناشی از تمرکز بیش از حد تجارت خارجی و تسویه‌های مالی کشور بر امارات عربی متحده، باز تعریف و تنوع‌بخشی به مبادی ورودی کالا و مجاری مالی را به یک الزام پدافندی و راهبردی تبدیل کرده است. در طول دهه‌های گذشته، اگرچه موافقت‌نامه

تعرفه‌ای ترجیحی میان ایران و امارات وجود نداشـــته، اما انحصـــار عملیاتی دبی در حوزه‌هایی نظیر صدور حوالجات ارزی، کارمزدهای انبارداری و بازصادرات کالا، بارانداز مجدد اسناد حمل و کشتیرانی واسطه‌ای، منافع سرشار لجستیکی و مالی را روانه این کشور ساخته؛ منافعی که در شرایط تنش‌های منطقه‌ای با چالش‌های امنیتی و ریسک انسداد مواجه است. در این چارچوب، تصویب موافقت‌نامه تجارت ترجیحی با سلطنت عمان و اعطای هدفمند تخفیفات تعرفه‌ای، بستری قانونی و مشوقی اقتصادی پدید می‌آورد تا بنادر راهبردی عمان (به‌ویژه صحار، دقم و صلاله که خارج از تنگه هرمز و مشرف به اقیانوس هند واقع شده‌اند) بتوانند به کانون جایگزین و مطمئن بازصادرات، پشتیبانی لجستیکی و تسویه مالی تبدیل شوند. انتقال تدریجی این کارکردها به بنادر عمان علاوه‌بر خنثی‌سازی ریسک‌های تمرکز ژئوپلیتیکی در امارات، با کاهش وابستگی ارزی به کانال درهم و فعال‌سازی کریدورهای ترانزیتی متصل به آسیای میانه، ضریب تاب‌آوری تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران را به‌طور معناداری ارتقا خواهد بخشید.

با توجه به اهمیت گسترش روابط تجاری در توسعه اقتصادی کشورها و ثمربخش بودن استقرار بستر قانونی برای فعالیت‌های تجاری بین اتباع دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان و به‌منظور ایجاد تسهیلات مناسب در روابط اقتصادی بین دو کشور و نیز در جهت ارتقای سطح همکاری‌های دوجانبه و تحکیم مناسبات میان آنها، «لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان» تدوین شده است.

همچنین در ماده (۱) این موافقت‌نامه، اهداف انعقاد آن به شرح زیر تصریح شده است:

- ترغیب و توسعه تجارت کالاها از طریق مبادله ترجیحات تجاری؛
- کاهش یا حذف تعرفه‌ها، عوارض گمرکی و شبه‌تعرفه‌ای در تجارت کالاها؛
- حذف موانع غیرتعرفه‌ای در تجارت کالاها؛
- اعطای رفتار برابر به کالاها براساس اصول عدم تبعیض و رفتار ملی؛
- ایجاد محیطی امن‌تر، باثبات‌تر و قابل پیش‌بینی‌تر برای رشد پایدار تجارت دوجانبه؛
- ایجاد تنوع در مبادلات تجاری و ارتقا و تسهیل تجارت میان دو کشور.

بنابراین این لایحه که در جلسه مورخ ۱۴۰۴/۱۰/۳۰ هیئت وزیران به تصویب رسیده، در تاریخ ۱۴۰۵/۰۷/۰۵ اعلام وصول شده است. در ادامه، ابعاد مختلف این لایحه و دلالت‌های اقتصادی و تجاری آن به‌تفصیل تبیین می‌شود.

۲. موضوع لایحه

الف) ساختار شکلی و ارزیابی حقوقی

لایحه تقدیمی مشتمل بر یک ماده واحده، یک تبصره و متن موافقت‌نامه شامل مقدمه، ۲۳ ماده و دو پیوست تعرفه‌ای است. از نظر موازین حقوق بین‌الملل معاهدات و حقوق عمومی، تا پیش از تدوین لایحه حاضر هیچ‌گونه موافقت‌نامه مستقل ترجیحی یا کمک متقابل گمرکی میان دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان وجود نداشته؛ بنابراین هرگونه تلقی مبنی‌بر نسخ، لغو یا جایگزینی اسناد موافقت‌نامه‌ای قبلی از حیث حقوقی کاملاً منتفی و بلاموضوع است. در حقیقت، تنها سند حاکم بالادستی میان طرفین، «قانون موافقت‌نامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان» مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۳ مجلس شورای اسلامی است که قواعد عام حاکم بر روابط تجاری دو کشور را مشخص می‌کند [۱]. لایحه حاضر در جایگاه یک توافق تخصصی مکمل عمل کرده و چارچوب حقوقی مشخصی را برای تخفیفات هدفمند تعرفه‌ای پایه‌گذاری می‌کند. بررسی انشای ماده واحده و تبصره ذیل آن نیز نشان می‌دهد که متن مذکور از حیث اصول قانون‌نویسی منقح بوده و مغایرتی با قانون اساسی و قوانین بالادستی ندارد؛ ازاین‌رو نیازی به اعمال اصلاحات متنی در ماده واحده وجود ندارد.

ب) ترکیب و تقابل امتیازات تعرفه‌ای دوجانبه با نگاهی به سابقه تجارت دوجانبه

ارزیابی جداول تعرفه‌ای منضم به لایحه نشان‌دهنده تبادل امتیازات دوجانبه در دو سطح متمایز تخفیف شامل سطح A (معادل ۱۰۰ درصد معافیت یا حقوق ورودی صفر) و سطح B (معادل ۵۰ درصد تخفیف در نرخ تعرفه پایه) است. در پیوست امتیازات اعطایی عمان به صادرات ایران، در مجموع ۴۱۸ ردیف تعرفه‌ای مشمول امتیاز شده‌اند که از این میان، ۲۵۱ ردیف در سطح A (معافیت کامل) و ۱۶۷ ردیف در سطح B قرار گرفته‌اند. این قاعده و تعریف سطوح تخفیف به‌طور صریح در پانوشت صفحه ۳۸ پیوست مزبور قید شده است. در نقطه مقابل، پیوست امتیازات اعطایی جمهوری اسلامی ایران به واردات از عمان دربرگیرنده ۲۹۲ ردیف تعرفه‌ای بوده که به تفکیک شامل ۱۴۷ ردیف در سطح A و ۱۴۵ ردیف در سطح B است. این توزیع آماری به‌وضوح

نشان می‌دهد که عمان پوشش گسترده‌تری به اقلام وارداتی از ایران اختصاص داده، به‌گونه‌ای که تعداد ردیف‌های دارای معافیت کامل اعطا شده ازسوی عمان به واردات از ایران (۲۵۱ ردیف) به‌تنهایی به کل ردیف‌های اعطایی ازسوی ایران به واردات از عمان (۲۹۲ ردیف) نزدیک است؛ امری که بستر رقابتی بسیار مساعدی برای صادرکنندگان ایرانی در برابر رقبای منطقه‌ای در بازار عمان پدید می‌آورد.

تطبیق این امتیازات تعرفه‌ای با داده‌های کلان تجارت دوجانبه طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۶ ماهه نخست ۱۴۰۵ (مجموع مبادلات ۱۸،۲۴ میلیارد دلاری، شامل ۱۱،۸۳ میلیارد دلار صادرات ایران و ۶،۴۱ میلیارد دلار واردات، با مازاد تجاری مثبت ۵،۴۲ میلیارد دلار به نفع کشور) حاکی از انطباق بالای اقلام مبادله شده با ساختار تاریخی تجارت دو کشور است [۲].

۱. اقلام امتیاز گرفته شده از عمان (صادرات ایران به عمان – ۴۱۸ ردیف): سبد صادرات کلان ایران به عمان با غلبه مطلق فلزات (۳۵،۴۱ درصد تا ۴۱،۳۵ درصد) و مواد معدنی (۳۶،۰۲ درصد) همراه بوده و بیش از ۷۷ درصد ارزش صادرات کشور را دربرگرفته است. اقلام عمده و ارزآور سنتی ایران نظیر قیر، مقاطع و شمش فولادی، آهن اسفنجی و کود اوره به خوبی در فهرست ۴۱۸ ردیفی عمان (به‌ویژه ۲۵۱ ردیف سطح A با معافیت کامل) بازتاب یافته و دسترسی صادرکنندگان ایرانی را تسهیل و تثبیت می‌کنند. بااین‌حال، برخی اقلام با ارزش‌افزوده بالاتر شامل بنزین، فراورده‌های خاص هیدروکربنی، داروهای پیشرفته و برخی ماشین‌آلات صنعتی در این فهرست قرار نگرفته که پیشنهاد می‌شود از طریق ظرفیت بازنگری ماده (۲۱) و کمیته مشترک تجاری در ادوار آتی به فهرست ترجیحات افزوده شوند.

۲. اقلام امتیازدهی شده به عمان (واردات از عمان به ایران – ۲۹۲ ردیف): بررسی اقلام مشمول تخفیف در ۲۹۲ ردیف تعرفه‌ای نشان می‌دهد که این فهرست طیف متنوعی از محصولات کشاورزی و دامی، مواد معدنی واسطه‌ای (مانند گوگرد و کلینکر سیمان)، محصولات شیمیایی و پلیمری، کاشی و سرامیک، شیشه، مصنوعات فلزی و فولادی (مانند شمش و مقاطع خاص)، آلومینیوم (مانند شمش آلومینیوم)، تجهیزات الکترونیکی، ماشین‌آلات صنعتی و برخی اقلام خودرویی و پزشکی را در بر می‌گیرد. سابقه واردات نشان می‌دهد که خرید ایران از عمان متمرکز بر کشاورزی و دامی (۴۳،۲۰ درصد)، مواد معدنی واسطه‌ای (۱۵،۳۸ درصد)، ماشین‌آلات

(۱۲،۸۸ درصد)، محصولات شیمیایی (۸،۴۰ درصد) و وسایل نقلیه (۷،۴۹ درصد) بوده است. در تحلیل حضور اقلامی نظیر سیمان، فولاد، آلومینیوم و محصولات پلیمری در جدول ترجیحات اعطایی ایران -با وجود توانمندی و ظرفیت مازاد تولید داخل در این حوزه‌ها- توجه به این نکته ضروری است که بخش عمده این تخفیف‌ها به نهاده‌ها، مواد اولیه واسطه‌ای یا گریدهای خاصی اختصاص یافته که صنایع پایین‌دستی کشور به تأمین پایدار آنها نیاز دارند (مانند کلینکر در سطح A، یا شمش و مقاطع خاص و آلیاژهای آلومینیوم). درحالی که برای محصولات نهایی عمدتاً سقف تخفیف ۵۰ درصدی (سطح B) یا استثنائات تعرفه‌ای اعمال شده تا شوک رقابتی به زنجیره تولید داخل وارد نشود. علاوه‌بر این، عمان در سال‌های اخیر با توسعه مجتمع‌های صنعتی در مناطقی نظیر صحار و دقم، به تولیدکننده واقعی بخشی از این محصولات پایه پتروشیمی و فلزی تبدیل شده و اعطای این تخفیفات پاسخی به تقاضای تجاری طرف عمانی با هدف باز کردن بازار متقابل برای صادرات ایران بوده است. با توجه به جایگاه شناخته شده عمان به‌عنوان قطب ترانزیت و صادرات مجدد، از منظر حقوق گمرکی، تخفیفات ترجیحی صرفاً باید به کالاهایی تعلق گیرد که در قلمرو عمان تولید شده یا مشمول فراوری و تغییر اساسی گمرکی شده باشند. ازاین‌رو، برای جلوگیری از سوءاستفاده تجاری و نفوذ کالاهای تولیدی کشورهای ثالث از مجرای صادرات مجدد عمان تحت پوشش تعرفه ترجیحی، اجرای سخت‌گیرانه و سامانه‌ای «قواعد مبدأ» و صحه‌گذاری بر گواهی‌های مبدأ در گمرکات کشور ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است تا امنیت بازار تولیدات داخلی تضمین شود.

ج) تحلیل ساختار و سهم گروه‌های صادراتی ایران به عمان (۱۳۸۸ تا ۶ ماهه نخست ۱۴۰۵)

بررسی جامع آمارهای تجاری نشان می‌دهد که مجموع صادرات غیرنفتی ایران به عمان طی بازه زمانی سال ۱۳۸۸ تا پایان ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۵ بالغ بر ۱۱ میلیارد و ۸۳۱ میلیون و ۲۶۴ هزار دلار بوده است. واکاوی ساختاربخشی این عملکرد نشان می‌دهد که بخش فلزات با رقمی معادل ۴ میلیارد و ۸۹۲ میلیون دلار، سهمی برابر با ۴۱/۳۵ درصد از کل صادرات را تصاحب کرده و رتبه نخست را در اختیار دارد که بخش عمده آن به شمش‌های فولادی، بیلت و میلگرد اختصاص یافته است. رتبه دوم با اختصاص ۴ میلیارد و ۲۶۱ میلیون دلار و سهم ۳۶/۰۲ درصدی، در اختیار

گروه مواد معدنی بوده که محصولاتی نظیر قیر نفت و آهن اسفنجی وزن اصلی آن را تشکیل می‌دهند. محصولات شیمیایی و پتروشیمی با ۱ میلیارد و ۳۳۳ میلیون دلار معادل ۱۱/۲۷ درصد و محصولات بخش کشاورزی و صنایع غذایی با ۱ میلیارد و ۷۸ میلیون دلار معادل ۹/۱۱ درصد، جایگاه‌های بعدی صادرات را به خود اختصاص داده‌اند. درحالی‌که سایر گروه‌های کالایی شامل منسوجات (۱/۰۷ درصد)، سنگ و سرامیک (۰/۷۷ درصد)، ماشین‌آلات صنعتی (۰/۲۶ درصد)، تجهیزات الکترونیکی (۰/۰۹ درصد) و وسایل نقلیه (۰/۰۴ درصد) در مجموع سهمی کمتر از ۳ درصد داشته‌اند. این شواهد آماری بر وابستگی شدید صادرات ایران به محصولات پایه انرژی‌بر تأکید دارد، زیرا مجموع دو گروه فلزات و مواد معدنی به‌تنهایی بیش از ۷۷ درصد از کل ارزش صادرات به عمان را تشکیل می‌دهند.

د) تحلیل ساختار و سهم گروه‌های وارداتی ایران از عمان (۱۳۸۸ تا ۶ ماهه نخست ۱۴۰۵)

مبادلات تجاری، مجموع ارزش واردات ایران از کشور عمان طی همین دوره زمانی معادل ۶ میلیارد و ۴۰۸ میلیون و ۳۳۰ هزار دلار ثبت شده است. برخلاف سبد صادراتی ایران، ترکیب واردات از عمان تا حد زیادی متأثر از موقعیت ترانزیتی و نقش صادرات مجدد این کشور است. بر همین اساس، محصولات کشاورزی و دامی با رقمی بالغ بر ۲ میلیارد و ۷۶۸ میلیون دلار و سهم برجسته ۴۳/۲۰ درصدی، بخش اعظم واردات ایران از مبدأ عمان را به خود اختصاص داده که بخش عمده آن شامل کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی است. در رتبه‌های بعدی، مواد معدنی واسطه‌ای با ۹۸۵ میلیون دلار (۱۵/۳۸ درصد) و ماشین‌آلات و تجهیزات مکانیکی خطوط تولید با ۸۲۵ میلیون دلار (۱۲/۸۸ درصد) قرار دارند. همچنین محصولات صنایع شیمیایی با ۵۳۸ میلیون دلار (۸/۴۰ درصد) و وسایل نقلیه و قطعات وابسته با ۴۷۹ میلیون دلار (۷/۴۹ درصد) بخش‌های دیگر واردات را شکل می‌دهند. سایر گروه‌ها نظیر فلزات (۵/۰۱ درصد)، سنگ (۴/۳۵ درصد)، تجهیزات الکترونیکی (۳/۱۱ درصد) و منسوجات (۰/۱۷ درصد) سهم‌های محدودی در مبادی گمرکی داشته‌اند. این الگو نشان می‌دهد که واردات از عمان غالباً ماهیت واسطه‌ای و تأمین‌کننده مایحتاج تولیدی و مصرفی کشور را دارد.

هـ) توازن تجاری دوجانبه و ارزیابی شمول اقلام ترجیحی

ارزیابی تلفیقی ارقام نشان می‌دهد که تراز تجاری دوجانبه با مازاد ۵ میلیارد و ۴۲۲ میلیون دلاری همواره به نفع جمهوری اسلامی ایران بوده و حجم کل صادرات ایران حدود ۱/۸۵ برابر کل واردات از عمان است. بااین‌حال، واکاوی عمقی حاکی از ناهمگونی ساختاری در نوع کالاها بوده؛ زیرا صادرات ایران متمرکز بر محصولات منبع‌محور و صنایع بالادستی سنگین است. درحالی‌که واردات از عمان معطوف به نهاده‌ها، کالاهای اساسی و ماشین‌آلات سرمایه‌ای است. انطباق لیست کالاهای صادراتی ایران با ۴۱۸ ردیف تخفیف عمان نشان می‌دهد که اقلام عمده ارزآور فعلی کشور شامل قیر، انواع مقاطع و شمش‌های فولادی، آهن اسفنجی و کود اوره در زمره فهرست ترجیحی قرار گرفته و از معافیت‌های ۵۰ و ۱۰۰ درصدی برخوردار شده‌اند. این امر به حفظ و تقویت مزیت قیمتی این اقلام در بازار عمان یاری می‌رساند؛ هرچند کالاهای راهبردی دیگری نظیر بنزین و فراورده‌های خاص هیدروکربنی، داروهای پیشرفته و ماشین‌آلات صنعتی هنوز خارج از چتر تخفیفات قرار دارند که باید در ادوار آتی مذاکرات به این لیست افزوده شوند.

۳. پیشینه قانونی انعقاد موافقت‌نامه‌های تجارت ترجیحی میان ایران و سایر کشورها (کشورهای دارای موافقت‌نامه ترجیحی با ایران)

جمهوری اسلامی ایران با رویکرد کاهش موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای و گسترش مبادلات تجاری منطقه‌ای و بین‌المللی، تاکنون با کشورهای ذیل اقدام به انعقاد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی کرده است.

الف) اتحادیه اقتصادی اوراسیا شامل:

- روسیه، بلاروس، قزاقستان، قرقیزستان و ارمنستان (موافقت‌نامه دائم تشکیل منطقه آزاد تجاری مصوب ۱۴۰۴)؛
- روسیه، بلاروس، قزاقستان، قرقیزستان و ارمنستان (موافقت‌نامه موقت تشکیل منطقه آزاد تجاری مصوب ۱۳۹۸).

ب) کشورهای همسایه و شرکای منطقه‌ای شامل:

- **اندونزی:** قانـــون موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهـــوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اندونزی (مصوب ۱۴۰۳/۰۷/۲۴)؛
- **ترکیه:** موافقت‌نامه تجارت ترجیحی (مصوب ۱۳۹۳)؛
- **پاکستان:** موافقت‌نامه تجارت ترجیحی (مصوب ۱۳۷۶).
- کشورهای دارای توافقات پایه‌ای یا ترجیحی نظیر آذربایجان (۱۳۸۶)، ترکمنستان (۱۳۸۶)، افغانستان (۱۳۸۹)، تاجیکستان (۱۳۸۶)، ازبکستان (۱۳۸۶) و ... .

انعقاد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی با سلطنت عمان نیز در همین راستا و به‌عنوان گامی مهم در راستای تقویت دیپلماسی اقتصادی با کشورهای حاشیه خلیج‌فارس ارزیابی می‌شود.

۴. نگاهی به پیشینه قانونی انعقاد توافق‌نامه دوجانبه با عمان

شایان ذکر است که تا پیش از لایحه حاضر، هیچ‌گونه موافقت‌نامه مستقل یا ترجیحی در حوزه تجارت یا کمک متقابل اداری در امور گمرکی میان دولت جمهوری اسلامی ایران و سلطنت عمان منعقد نشده بود. بنابراین، لایحه پیش‌رو نخستین گام اختصاصی در زمینه ایجاد ترجیحات تجاری و گمرکی میان دو کشور بوده که نقش مکمل تخصصی را در کنار «**قانون موافقت‌نامه بازرگانی (مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۳)**» ایفا می‌کند.

علاوه‌بر این، دو کشور در راستای توسعه مناسبات همه‌جانبه، تاکنون توافق‌نامه‌های متعددی را در زمینه‌های گوناگون منعقد کرده‌اند که مهم‌ترین آنها به شرح زیر است.

۱. قانون موافقت‌نامه تأسیس دالان حمل‌ونقل و گذر بین‌المللی بین دولت‌های جمهوری اسلامی ایران، سلطان‌نشین عمان، قطر، ترکمنستان و جمهوری ازبکستان (موافقت‌نامه عشق‌آباد) - مصوب ۱۳۹۱/۰۲/۱۹.

۲. قانون موافقت‌نامه همکاری و هماهنگی امنیتی بین جمهوری اسلامی ایران و سلطنت عمان - مصوب ۱۳۸۹/۰۹/۲۸.

۳. قانون موافقت‌نامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف در مورد مالیات‌های بر درآمد و سرمایه بین

دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنتی عمان-مصوب ۱۳۸۶/۰۲/۰۵.
۴. قانون موافقت‌نامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنتی عمان-مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۳.
۵. قانون موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطان‌نشین عمان-مصوب ۱۳۸۱/۰۲/۱۸.
۶. قانون موافقت‌نامه کشتیرانی تجاری دریایی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان-مصوب ۱۳۷۹/۰۲/۲۵.
۷. قانون موافقت‌نامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف از درآمد حاصل از حمل‌ونقل هوایی بین‌المللی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان-مصوب ۱۳۷۷/۰۷/۰۸.
۸. قانون موافقت‌نامه حمل‌ونقل هوایی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی عمان-مصوب ۱۳۷۲/۰۲/۲۶.

۵. نکاتی در خصوص کلیات مفاد موافقت‌نامه

عقد هرگونه موافقت‌نامه تجاری، بازرگانی و گمرکی با کشورهای مختلف، مستلزم تکیه بر مجموعه‌ای از مطالعات عمیق پشتیبان، سنجش آثار رفاهی و پایش منافع دوجانبه است. در خصوص لزوم عقد موافقت‌نامه موضوع این لایحه میان جمهوری اسلامی ایران و سلطنت عمان، موارد زیر قابل ذکر است.

۱. توجه به منطقه‌گرایی راهبردی: منطقه‌گرایی جایگزین مناسبی حداقل برای کشورهای دارای مجاورت جغرافیایی، به‌ویژه کشورهایی با منافع همگرا و مبادلات اقتصادی نزدیک است. با توجه به تحولات ساختاری رخ داده در کارکرد سازمان تجارت جهانی و موانع چندجانبه‌گرایی، موج منطقه‌گرایی تشدید شده و بخش بزرگی از جریان تجارت جهانی از طریق توافق‌نامه‌های منطقه‌ای هدایت می‌شود. سلطنت عمان به سبب همسایگی دریایی از طریق خلیج فارس و دریای عمان، روابط سیاسی پایدار و ممتاز با جمهوری اسلامی ایران و برخورداری از زیرساخت‌های بندری راهبردی (نظیر صحار، دقم و صلاله)، بی‌تردید یکی از شرکای کلیدی و بازارهای هدف اصلی کشور بوده؛ بنابراین گسترش مناسبات ترجیحی با این کشور دارای توجیه اقتصادی و ژئوپلیتیکی نیرومندی است.

۲. بررسی وضعیت تجارت متقابل ایران با عمان و ضرورت اتکای لایحه به اسناد پشتیبان: آمار مبادلات نشان می‌دهد که از سال ۱۳۸۸ تا پایان ۶ ماهه نخست ۱۴۰۵، مجموع ارزش تجارت دوجانبه رسمی دو کشور از مرز ۱۸/۲۴ میلیارد دلار عبور کرده و تراز تجاری با مازاد مثبت ۵/۴۲ میلیارد دلار همواره به نفع جمهوری اسلامی ایران تثبیت شده است. این سطح چشمگیر از روابط تجاری نشان می‌دهد که اقتصاد ایران و عمان از ظرفیت‌های متقابل بالایی برخوردارند. بااین‌حال، انعقاد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی مستلزم ارزیابی‌های دقیق کارشناسی به‌عنوان اسناد پشتیبان است تا میزان «شاخص اکمال تجاری»، تفکیک آثار «ایجاد تجارت» در برابر «انحراف تجارت» و برآورد تغییرات در درآمدهای گمرکی شفاف شود. بهتر است این‌گونه مطالعات پشتیبان توسط دستگاه‌های اجرایی متولی (به‌ویژه سازمان توسعه تجارت) تهیه و به‌عنوان پیوست کارشناسی به لایحه، تقدیم مجلس محترم شورای اسلامی شود.

۳. بررسی عملکرد موافقت‌نامه‌های قبلی پیش از عقد موافقت‌نامه جدید: تا پیش از لایحه حاضر، مناسبات تجاری دو کشور بر پایه مقررات عام «قانون موافقت‌نامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان» (مصوب ۱۳۸۲) جریان داشته و هیچ سند ترجیحی مستقلی میان طرفین وجود نداشته است. ارزیابی الگوهای تجاری گذشته نشان می‌دهد که صرف کاهش حقوق گمرکی، محرک کافی برای جهش صادراتی نبوده و رفع موانع غیرتعرفه‌ای، برقراری خطوط منظم کشتیرانی و تسهیل تبادلات بانکی شروط اصلی تحقق اهداف توافق‌نامه‌ها هستند. ازاین‌رو، دستگاه‌های اجرایی باید مکلف شوند گزارش‌های دوره‌ای از آثار اجرایی این موافقت‌نامه را تدوین کرده و با بهره‌گیری از فرصت بازنگری دوسالانه مقرر در ماده (۲۱) موافقت‌نامه، فهرست کالاها را با رویکرد ارتقای سهم کالاهای دانش‌بنیان و دارای ارزش‌افزوده بالاتر بازتنظیم کنند.

۶. ارزیابی حقوقی و انطباق‌سنجی لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی ایران و عمان با تأکید بر ایرادات پیوست‌ها، تشریفات اصلاحی و حل و فصل اختلافات

۱. نقص در ارسال اسناد و پیوست‌های قانونی: بررسی لایحه نشان می‌دهد که پیوست‌های موافقت‌نامه (که به تصریح متن، جزء لاینفک آن بوده) به مجلس شورای اسلامی ارسال نشده‌اند. ازآنجاکه این پیوست‌ها بار حقوقی و تعهدات تعرفه‌ای دوجانبه را در بر دارند، تصویب نهایی آنها

بدون دسترسی به اسناد مزبور ممکن نبوده و لازم است پیوست‌های اشاره شده برای بررسی و طی تشریفات قانونی به مجلس شورای اسلامی ارائه شوند.

۲. مغایرت مفاد تفویض اصلاحات با قانون اساسی: مطابق بند «۴» ماده (۱۸) و بند «۴» ماده (۲۱) موافقت‌نامه، اصلاح پیوست‌های آن منوط به تکمیل تشریفات تصویب داخلی نزد طرف‌های متعاهد نشده است. براساس ماده (۲) موافقت‌نامه، پیوست‌ها جزء لاینفک آن بوده، هرگونه اصلاح در آنها نیز نیازمند تصویب تقنینی (موافقت مجلس شورای اسلامی) است. لذا مفاد مندرج در بندهای مذکور در خصوص عدول از تشریفات تصویب داخلی، در تعارض آشکار با اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ارزیابی می‌شود.

۳. ابهام در مکانیسم حل و فصل اختلافات و تعیین داور: بند «۴» ماده (۲۰) موافقت‌نامه در خصوص وضعیت عدم توافق طرفین بر تعیین داوران یا سرداور مقرر می‌دارد که انتصاب‌های ضروری توسط رئیس، معاون یا عضو ارشد دیوان بین‌المللی دادگستری صورت پذیرد. چنانچه مقامات یاد شده (رئیس، معاون یا عضو ارشد دیوان) تبعه کشوری باشند که با جمهوری اسلامی ایران فاقد روابط سیاسی و دیپلماتیک است، نحوه اجرای این بند و صلاحیت مداخله آنها با چالش جدی مواجه خواهد شد.

در مجموع با عنایت به مراتب فوق، تصویب لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی پیش‌گفته، منوط به ارائه و الحاق رسمی پیوست‌ها و رفع ابهامات و مغایرت‌های حقوقی یاد شده توصیه نمی‌شود.

۷. نتیجه‌گیری و اظهارنظر کارشناسی در خصوص لایحه

جایگاه سلطنت عمان به‌عنوان یکی از شرکای راهبردی و پایدار جمهوری اسلامی ایران در حوزه خلیج فارس، همواره از ظرفیت‌های تجاری فعال و تراز بازرگانی مثبت به نفع کشور برخوردار بوده است. این کشور نه‌تنها مقصدی تثبیت شده برای صادرات غیرنفتی ایران بوده، بلکه به‌عنوان کانون اتصال به زنجیره‌های بازصادراتی منطقه نیز کارکردی ژئواکونومیک ایفا می‌کند. تحولات ژئوپلیتیکی سال‌های اخیر در سطح منطقه و افزایش آسیب‌پذیری و ریسک‌های ناشی از تمرکز بیش از حد تجارت خارجی و تسویه‌های مالی کشور بر امارات

عربی متحده، بازتعریف و تنوع‌بخشی به مبادی ورودی کالا و مجاری مالی را به یک الزام پدافندی و راهبردی تبدیل کرده است. در طول دهه‌های گذشته، اگرچه موافقت‌نامه تعرفه‌ای ترجیحی میان ایران و امارات وجود نداشته، اما انحصار عملیاتی دبی در حوزه‌هایی نظیر صدور حوالجات ارزی، کارمزدهای انبارداری و بازصادرات کالا، بارانداز مجدد اسناد حمل و کشتیرانی واسطه‌ای، منافع سرشار لجستیکی و مالی را روانه این کشور ساخته؛ منافعی که در شرایط تنش‌های منطقه‌ای با چالش‌های امنیتی و ریسک انسداد مواجه می‌شود. در این چارچوب، تصویب موافقت‌نامه تجارت ترجیحی با سلطنت عمان و اعطای هدفمند تخفیفات تعرفه‌ای، بستری قانونی و مشوقی اقتصادی پدید می‌آورد تا بنادر راهبردی عمان (به‌ویژه صحار، دقم و صلاله که خارج از تنگه هرمز و مشرف به اقیانوس هند واقع شده‌اند) بتوانند به کانون جایگزین و مطمئن بازصادرات، پشتیبانی لجستیکی و تسویه مالی تبدیل شوند. انتقال تدریجی این کارکردها به بنادر عمان علاوه‌بر خنثی‌سازی ریسک‌های تمرکز ژئوپلیتیکی در امارات، با کاهش وابستگی ارزی به کانال درهم و فعال‌سازی کریدورهای ترانزیتی متصل به آسیای میانه، ضریب تاب‌آوری تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران را به‌طور معناداری ارتقا خواهد بخشید.

بااین‌حال، بهره‌برداری مؤثر از ظرفیت‌های اقتصادی این موافقت‌نامه منوط به انطباق کامل آن با موازین تقنینی و قانون اساسی است. ارزیابی‌های حقوقی انجام‌شده نشان می‌دهد که لایحه حاضر با سه ایراد اساسی مواجه است: **نخست**، عدم ارائه و ارسال رسمی جداول پیوست‌های تعرفه‌ای به مجلس شورای اسلامی به‌عنوان جزء لاینفک موافقت‌نامه؛ **دوم**، مغایرت صریح بند «۴» ماده (۱۸) و بند «۴» ماده (۲۱) موافقت‌نامه با اصول قانون اساسی به جهت نادیده گرفتن تشریفات تصویب داخلی مجلس در اصلاح پیوست‌ها؛ و **سوم**، ابهام بند «۴» ماده (۲۰) در تعیین انتصاب داور توسط مقامات دیوان بین‌المللی دادگستری در صورت عدم رابطه سیاسی با ایران. علاوه‌بر این، تجارب پیشین در زمینه ترتیبات ترجیحی نشان می‌دهد که مشوق‌های تعرفه‌ای به‌تنهایی برای جهش پایدار صادرات کفایت نکرده و تحقق آن مستلزم رفع موانع غیرتعرفه‌ای، تسهیل تعاملات بانکی و مالی و استمرار خطوط منظم کشتیرانی خواهد بود.

ازاین‌رو، با اتکا به مزیت‌های اقتصادی و لحاظ ابعاد حقوقی و تقنینی، جمع‌بندی کارشناسی ناظر

بر «**موافقت با کلیات لایحه به‌شرط اصلاح و رفع ایرادات حقوقی**» بوده و پیشنهادهای راهبردی زیر ارائه می‌شود.

۱. موافقت با کلیات لایحه به شرط اصلاح و رفع ایرادات حقوقی: با توجه به برتری کمّی و کیفی امتیازات تعرفه‌ای دریافتی (۴۱۸ ردیف تعرفه‌ای عمان در برابر ۲۹۲ ردیف تعرفه‌ای اعطایی ایران)، تداوم مازاد تجاری مثبت کشور و ضرورت تنوع‌بخشی به مبادی لجستیکی و مالی در برابر مخاطرات امارات، با کلیات لایحه **موافقت به شرط اصلاح** اعلام می‌شود. این موافقت صراحتاً مشروط به «ارائه و الحاق رسمی پیوست‌های تعرفه‌ای به لایحه جهت بررسی نمایندگان محترم مجلس»، «اصلاح مفاد بند «۴» مواد (۱۸) و (۲۱) به‌گونه‌ای که هرگونه تغییر در پیوست‌ها ملزم به طی تشریفات تقنینی و موافقت مجلس گردد» و «تعیین تکلیف ابهام سازوکار داوری در ماده (۲۰)» خواهد بود. همچنین در کنار متن معاهده، ضروری است اسناد پشتیبان شامل اهداف کمّی، تقسیم کار بین دستگاهی و چشم‌انداز ارزیابی آثار ضمیمه لایحه شود.

۲. پیشنهاد اجرای آزمایشی با مدت محدود: با توجه به سازوکار مندرج در ماده (۲۱) موافقت‌نامه مبنی‌بر امکان بازنگری و اصلاحات پس از گذشت ۲ سال و حکم ماده (۲۲) راجع به اعتبار نامحدود آن، پیشنهاد می‌شود اجرای موافقت‌نامه در گام نخست برای یک دوره آزمایشی دوساله ازسوی دستگاه‌های اجرایی پایش شده و استمرار نامحدود آن منوط به ارائه گزارش ارزیابی آثار اقتصادی، رشد واقعی صادرات، میزان انتقال محوری تجارت از بنادر پرمخاطره به عمان و صیانت مؤثر از توان تولید داخل در ردیف‌های وارداتی شود.

۳. بهره‌برداری از ظرفیت بازنگری جهت ارتقای سبد صادراتی: وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف شود با بهره‌گیری از فرصت بازنگری مقرر در ماده (۲۱) موافقت‌نامه و پس از اتمام دوره اولیه، اقلام با ارزش‌افزوده بالا نظیر محصولات دانش‌بنیان، دارویی و تجهیزات صنعتی ایران را در مذاکرات کمیته مشترک تجاری به فهرست ترجیحات عمان اضافه کند تا ترکیب صادرات کشور از خام‌فروشی به‌سوی محصولات نهایی و صنعتی تغییر یابد.

جدول ۱. خلاصه اظهارنظر کارشناسی راجع به ماده‌واحده و تبصره لایحه

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده‌واحده			✓	
تبصره			✓	

مأخذ: یافته‌های مطالعاتی (برگرفته از بررسی متن لایحه).

جدول ۲. اظهارنظر کارشناسی راجع به ماده‌واحده و تبصره لایحه

ماده –تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهارنظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده‌واحده– موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سلطنت عمان، مشتمل بر یک مقدمه، ۲۳ ماده و دو پیوست به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.			✓		در کنار متن اصلی موافقت‌نامه که امکان اصلاح آن وجود ندارد، باید اهداف، تقسیم کار بین دستگاهی، چشم‌انداز و تأثیرات کمّی و کیفی امضای چنین موافقت‌نامه‌هایی، پیوست لایحه باشد تا مجلس شورای اسلامی امکان نظارت بر عملکرد دولت را داشته باشد.	موافقت با کلیات ماده واحده مشروط به: ۱. الحاق رسمی جداول و پیوست‌های تعرفه‌ای تفصیلی به متن لایحه؛ ۲. اصلاح بند «۴» مواد (۱۸) و (۲۱) جهت الزام به طی تشریفات تقنینی مجلس در هرگونه بازنگری؛ و ۳. رفع ابهام بند «۴» ماده (۲۰) پیرامون سازوکار داوری بین‌المللی.
تبصره– رعایت اصول (۷۷)، (۱۲۵) و (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای این موافقت‌نامه الزامی است.			✓		مفاد تبصره ناظر بر رعایت اصول (۷۷)، (۱۲۵) و (۱۳۹) قانون اساسی کاملاً منطقی و ضروری است.	

مأخذ: همان.

منابع و مآخذ

[۱] قانون موافقت‌نامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنتی عمان، مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۳.

[۲] آمار متخذه از گمرک جمهوری اسلامی ایران به نشانی وبگاه:
https://irica.ir.

عنوان: اظهارنظر کارشناسی درباره «لایحه موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان»

DOI: https://doi.org/10.22034/mrc.report.22039
Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_12064.html
Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

گزیده سیاستی

توافق ترجیحی با عمان راهکاری برای کاهش وابستگی لجستیکی به امارات است. تصویب آن مستلزم «موافقت به شرط اصلاح» شامل ضمیمه‌سازی جداول تعرفه‌ای، حفظ تشریفات تقنینی تغییرات، رفع ابهام داوری و اجرای آزمایشی دو ساله است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۵۸۵۵-۱۵۸۷۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وب‌سایت: rc.majles.ir